שיל"ת

קונטרס

# דפ ירשנו

## על סדר הדף היומי

קובץ ביאורים והערות על סדר הדף היומי שנתלבנו
בלימוד בצוותא על ידי

הר"ר זלמן חיים הומינר הי"ו
והבה"ח יוסף יצחק גולדשטיין הי"ו

יוצא לאור ע"י
ארגון שיעורי תורה שע"י קהילת קרעטשניף

גיליון שיד שנה ז' פרשת וישלח חודש כסלו שנת ה' תשפ"ז לפ"ג
ערכין ג. – ט:

**קוראים המעוניינים להצטרף לרשימת תפוצה במייל**
**ניתן לפנות לכתובת המייל**
sh**0533132203**@gmail.com

להנצחות וכן לכל ענייני הגליון ניתן לפנות
**להר"ר זלמן חיים הומינר בפל' 053-3132203**

נ.ב. הביאורים וההערות נכתבו תוך כדי לימוד ואפשר ונפלו טעויות ולכן נבקש מכל מי שיש לו הערות או הארות אם יוכל לשלוח בכתב לכתובת מייל הנ"ל.

# פרנס השבוע

# מה בגליון?

- הא להקשו בגמ' הכל מעלין לארץ ישראל לאתויי מאי לאתויי עבדים ולמאן לתני עבדים בהדיא לאתויי מאי לאתויי מנוה היפה לנוה הרעה ואין הכל מוליכים לאתויי עבד שברח מחוץ לארץ לארץ, והיינו לעבדים שיתרבו גם לגבי להעלותם לארץ ישראל, דאם רוצה אדונו למוכרו יכול לכוף אותו למוכרו דווקא בארץ ישראל, וכן לגבי להוליכו מהארץ לחוץ לארץ בא לאתויי עבד שברח דאי אפשר להוליכו מן הארץ ולהחזירו לחוץ לארץ, וקשה דלמאי בעינן ליתור לגבי עבד שברח להחזירו לחוץ לארץ דאסור, הרי אם יכול לכוף את אדוניו למכרו כ"ש שאי אפשר להחזירו לחוץ לארץ. ועיין בתוס' שכתב הקשה כעין זה, ובאמת דהיה הו"א דרק למוכרו לאחר יכול לכופו, אבל כאן שאינו רוצה למוכרו יכול לכופו אפי' לחזור, או משום דהו"א דשאני הכא דנקנסיה לעבד על שברח, ולכך אולי יוכל לכופו לחזור לחוץ לארץ, או דהו"א דשם מיירי בשרגיל בעליו לבוא לארץ ישראל תדיר, ולכך יכול לכופו למוכרו שם, אבל כאן דבעליו בחוץ לארץ לא, וזה קמ"ל דגם בשברח אי אפשר להחזירו לחוץ לארץ. אבל באמת קשה מה הם תירוצים הללו, הרי בעליו גם הוא חייב לעלות לארץ ישראל, ואפי' מנוה היפה לנוה הרעה, וממילא מה היה הלל שיוכל לכוף עבדו לחזור לחוץ לארץ בזמן שהוא עצמו עובר על האיסור שאינו בא לארץ? (הערה ל')

- מה להקשו בגמ' והא הוה עובדא ופרכים על תלת פרכוסי מילי להוי לזנב הלטוחה למפרכסת למר רב נחמן למר שמואל האשה שיושבה על המשבר ומתה בשבת מביאין סכין ומקרעין את כריסה ומוליאין את הוולד, והיינו להקשו בגמ' היך למרו לכתחה הוולד מייתי בריאה, והרי מלינו בשאה שמתה ובנה פרכם תלת פרכוסים לאחר שמתה לאו, ממילא חזינן משם שאמו מתה קודם, ותירלו להפרכוסים הללו לין זה חיות אלא רק פרכוס שאחר המיתה, וקשה מה היה כלל הקושיא מהמעשה הזה, הרי מיד עכשיו למרו בגמ' לכתחה בשבת מביאין סכין ומחללין שבת משם לולי הוולד עדיין חי, משמע לאיכא פעמים שאמו מתה בריאה, ולא עול אלא דיש לחשוש שהוולד כבר לא מת, וממילא לין לאיה ממעשה לאחר שאין זה נכון לכתחה הוולד מייתי בריאה, דיש לומר דזהו בסתמא ואיכא פעמים לאינו כך? (הערה ט')

- מה לתירלו בגמ' כלאמר רב משרשיא כגון שהיתה שנה מעוברת הכא נמי כגון שהיתה שנה שלפניה מעוברת ועיבור שנה חודש לל ירחא מלא בהדי ירחא חסירא ואכתי חד יומא לא לדעתייהו לאינשי עולא לאמר וכו' ואכתי איכא חד יומא סברי שיתחזויי שיתחזי ואתן לאו לדעתין, והיינו דבשיטת רב הונא לפי חשבונו עולה לאיכא שינוי בין ראש השנה לזמן המולד יום אחד, ומשום דהיה כאן עיבור שנה קודמת, והקשו בגמ' לאכתי חד יומא כן הוקדם ראש השנה ולמה בזה לא יבננו העיבור על בית דין כמו בשהוקדם יומיים או שלשה, ותירלו בגמ' דביום אחד לאו לדעתייהו לאינשי, והיינו דעל יום אחד אין העיבור מבננים, ודבר

המתקבל על הלב הקדמה של יום, ולא יאמרו דעיברו בית דין החדשים כפי שנראה להם, דכמעט אין הקדמה מזמן המולד כי אם יום אחד, ולא יחשבו שעיברו החדשים כרצונם. אבל גבי שיטת עולא לקמן עיין בגמ' דגם לפי חשבונו עולה דאיכא שינוי יום אחד, ושוב הקשו בגמ' ואכתי איכא חד יומא, ושם לא תירצו בגמ' דלאו אדעתייהו דאינשי, אלא ביארו בגמ' דיאמרו הציבור דבאמת בית דין ראו הלבנה ולכך קדשוה, ורק אנן לא שמנו לבנו להסתכל. וקשה מאי שנא ממה דביארו בגמ' בשיטת רב הונא, ולמה בעינן כאן בשיטת עולא ביאור זה דסברי איתחזויי איתחזי, הרי ביום אחד ממילא לאו אדעתייהו דאינשי? (הערה י"ג)

דף ג ע״ב

ג. **בגמ׳ הכל מעלין לארץ ישראל לאתויי מאי לאתויי עבדים ולמאן דתני עבדים בהדיא לאתויי מאי לאתויי מנוה היפה לנוה הרעה ואין הכל מוציאים לאתויי עבד שברח מחוץ לארץ לארץ.** היינו דעבדים איתרבו גם לגבי להעלותם לארץ ישראל, דאם רוצה אדונו למוכרו יכול לכופ אותו למוכרו דווקא בארץ ישראל, וכן לגבי להוציא מהארץ לחוץ לארץ בא לאתויי עבד שברח דאי אפשר להוציאו מן הארץ ולהחזירו לחוץ לארץ. אבל קשה דלמאי בעינן ליתוד לגבי עבד שברח להחזירו לחוץ לארץ דאסור, הרי אם יכול לכופ את אדוניו לצאת כ״ש שאי אפשר להחזירו לחוץ לארץ. ועיין בתוס׳ שכבר הקשה כעין זה, וביאר דהיה הו״א דרק למוכרו לאחר יכול לכופו, אבל כאן שאינו רוצה למוכרו יכול לכופו אפי׳ לחזור, או משום דהו״א דשאני הכא דנקנסיה לעבד על שברח, ולכך אולי יוכל לכופו לחזור לחוץ לארץ, או דהו״א דשם איירי בשרגיל בעליו לבוא לארץ ישראל תדיר, ולכך יכול לכופו למוכרו שם, אבל כאן דבעליו בחוץ לארץ לא, וזה קמ״ל דגם בשברח אי אפשר להחזירו לחוץ לארץ. אבל באמת קשה מה הם תירוצים הללו, הרי בעליו גם הוא חייב לעלות לארץ ישראל, ואפי׳ מנוה היפה לנוה הרעה, וממילא מה היה הצד שיוכל לכופ עבדו לחזור לחוץ לארץ בזמן שהוא עצמו עובר על האיסור שאינו בא לארץ. וצריך לומר דזה ודאי שאין חיוב לעלות לארץ ישראל, ואין איסור במי שדר בחוץ לארץ, אלא דהכל מעלין איירי בשהוא רוצה לעלות ואשתו אינו רוצה, שאינה יכולה לעכב אפי׳ מנוה היפה לנוה הרעה, אבל זה ודאי דיש היתר לדור גם בחוץ לארץ, ולכך משום כל הני תירוצים הו״א שיוכל להחזיר העבד שברח, וזה קמ״ל דאינו יכול. אבל א״כ קשה דאם אין איסור לדור בחוץ לארץ ואין חייבין לעלות לארץ, למה נתיר לעבד להשאר בארץ ישראל, הרי אין לו דעה עצמית,

דהרי ברשות בעליו הוא, ומה שברח למה יהנה ממה שברח מאדוניו באיסור ולא לחזור לעבוד אצלו, וצ"ע.

ד. **בגמ' הכל חייבין בתקיעת שופר כהנים לוים וישראלים פשיטא כהנים איצטריכא ליה וכו' סלקא דעתך אמינא הואיל ותנן שוה היובל לראש השנה לתקיעה ולברכות דאיתיה במצות יובל איתיה במצות ראש השנה דליתיה במצות יובל ליתיה במצות ראש השנה.** ולמסקנא לא אימעטו כהנים מתקיעת שופר משום דכן שייכי במצות היובל בכמה דינים. אבל באמת קשה מה הצד למעט כהנים בשביל ששוה יובל לראש השנה, וכי בהיקש מיירי שלכך נשווה דינם זה לזה, ומה ההו"א דבשביל שכהנים אינו ביובל לא יהא חייב במצות ראש השנה, דהיכן מצינו למעט חיוב מצוה באדם רק בשביל שאינו במצוה אחרת שדומה לו, וצ"ע.



ה. **בגמ' עובד כוכבים ר' מאיר אומר נערך אבל לא מעריך ר' יהודה אומר מעריך אבל לא נערך וזה וזה מודים שנודרין ונידרין.** ובגמ' ביארו דשניהם למידים מאיש לרבות ומבני ישראל למעט, רק דנחלקו מה למידים למעט ומה למידים לרבות, דר' מאיר סבר דנערך ולא מעריך משום דריבה הכתוב יותר נערכין ממעריכין, דהרי חרש שוטה וקטן נערך ולא מעריך, ואילו ר' יהודה סבר דמעריך ולא נערך דריבה הכתוב יותר מעריכין מנערכין, דהרי טומטום ואנדרוגינוס מעריכין ולא נערכין. אבל קשה דסוף סוף בתר מה שריבה הכתוב יותר אזלינן, ואיך אפשר לחלוק בדבר זה, הרי זהו דבר שאפשר לבדוק אם חרש שוטה וקטן הם יותר מטומטום ואנדרוגינוס או לא, ומסתמא באמת הם הרבה יותר, דהקטנים לבד הם הרבה יותר מכל הטומטום והאנדרוגינוס שבעולם, וממילא מהו שיטת ר'

יהודה דמעריכין ריבה הכתוב יותר. וצריך לומר דסבר ר׳ יהודה דאין הקטנים מכלל אלו מעריכין, דהרי רק עתה כשהם קטנים אינם מעריכין, אבל לכשיגדלו הרי הם מעריכין, וממילא בזה נחלקו אם אזלינן בתר השתא ובכל זמן איכא הרבה קטנים שאינם מעריכין ולכך ריבה הכתוב בנערכין יותר, או דרק אלו שאין מעריכין לעולם בכלל, ולכך קטנים אינם נחשבים לשאין מעריכין.

### דף ז ע״א

ו. **בגמ׳ מיתיבי החופר בור ברשות הרבים ונפל עליו שור והרגו פטור ולא עוד אלא שאם מת השור ויורשי בעל הבור חייבין לשלם דמי שור לבעליו וכו׳ והאמר רב נחמן תני חגא מת וקברו והילכתא דייתבי דייני אפומא דבירא.** היינו דהקשו בגמ׳ מהא דהחופר בור ששם מצינו דעל אף דבעל הבור מת עדיין חייבין יורשיו לשלם דמי השור, וקשיא לת״ק דבר דאין גובין נזק מן היורשים, ורצו לתרץ דאירי בשעמד בדין קודם שמת והיינו שלא מת מיד אלא עשאו טריפה, ועל זה הקשו דהא תני חגא דעמד וקברו, דהיינו שמיד בו במקום מת ונקבר בבור על ידי נפילת השור ועפר עמו, וממילא כן מצינו דחייבין יורשיו לשלם הנזק, ולכך תירצו דאירי בשהיו בית דין בשפת הבור וראו המעשה והספיקו לחייבו בדין עוד קודם שמת. אבל קשה דאיך יספיקו לחייב על מיתת השור קודם שימות ויקבר בעל הבור, הרי לכאורה בעל הבור שעליו נפל השור הוא מת תחלה, דממילא אי אפשר להספיק לחייבו בדין על מיתת השור שמת אחריו, וממילא עדיין יקשה לת״ק דכן מצינו לחייב בנזק את היורשים, וצ״ע.

ז. **בגמ׳ פשיטא גופה היא איצטריך סלקא דעתך אמינא הואיל וכתיב כאשר ישית עליו בעל האשה ממונא דבעל הוא קמ״ל ואימא הכי נמי אמר ר׳ אבהו אמר ר׳ יוחנן אמר קרא ומתו גם שניהם לרבות את הוולד.** היינו

דהקשו בגמ' דמה החידוש שחידשו במשנה דדאין ממתינין לה עד שתלד, הרי וולדה גופה היא ונגמר דינה למיתה, ותירצו דהו"א דממונא דבעל הוא וקמ"ל דלא ממתו גם שניהם לרבות את הוולד. אבל קשה דאם הוולד גופה היא וכפי שביארו בגמ' מהו דכתב רחמנא ומתו גם 'שניהם' הרי אחד נינהו. ועוד קשה דאיך שייך לומר דגופה היא, והרי לכשיוולד יוכח דגוף נפרד הוא, ויכול לחיות לעצמו, ולמה פשיטא לומר דגופה היא עד כדי שיקשה מה החידוש בכך, הרי יש צד לומר דאינה גופה היא ומשום דיכול לחיות לעצמו. וצריך לומר דשני גופים מופרדים נינהו, רק דכל זמן שלא נולד הוולד הרי חיותו מאמו, ולכך נחשב לחלק מגופה עד לידתו, והיות וכאן בלקיחת החיות מן הנפש איירי, ועכשיו עדיין חיותו מאמו, לכך פשיטא לן דגופה היא לגבי להמיתו עם אמו, ואנן לקחנו חיות אמו וממילא יופסק גם חיות הוולד, ומשא"כ הכתוב קראו שניהם, דסוף סוף הגוף עצמו מופרד הוא. רק דלפי מה שאמרו בגמ' לקמן דמכין אותו כנגד בית הריון כדי שימות הוולד תחלה וכדי שלא תבוא לידי ניוול, קשה איך אפשר להמיתו קודם לאמו, דבשלמא כשהורגין אמו וממילא מת הוא יחד עמה ניחא, כפי שאמרנו דגזרו מיתה על אמו והוא שחיותה ממנה ממילא מת עמה, אבל עכשיו שאמרו שאותו ממיתים קודם קשה למה נמיתו, הרי הדרא קושיא לדוכתא דשני גופים נינהו ולמה נמית גוף הוולד בשביל אמו, והרי לא איירי דממילא מת. וצריך לומר דבהו"א דמסברא יש להורגו ומשום דגופה היא באמת יש להקשות כן, אבל למסקנא דהוצרכנו ללימוד ממתו גם שניהם לרבות את הוולד, ומשום דחיישינן לממונא דבעל, ממילא כיון דיש לימוד להמית הוולד כבר אפשר להמיתו גם קודם לאמו ובלבד שלא תבוא לידי ניוול.

ח. **בגמ' והא הוה עובדא ופרכים עד תלת פרכוסי מידי דהוי אזנב הלטאה דמפרכסת אמר רב נחמן**

**אמר שמואל האשה שישבה על המשבר ומתה בשבת מביאין סכין ומקרעין את כריסה ומוציאין את הוולד.** היינו דהקשו בגמ׳ איך אמרו דבמתה הוולד מיית ברישא, והרי מצינו באשה שמתה ובנה פרכם תלת פרכוסים אחר שמתה אמו, ממילא חזינן משם שאמו מתה קודם, ותירצו דהפרכוסים הללו אין זה חיות אלא רק פרכום שאחר המיתה. אבל קשה מה היה כלל הקושיא מהמעשה הזה, הרי מיד עכשיו אמרו בגמ׳ דבמתה בשבת מביאין סכין ומחללין שבת מחש אולי הוולד עדיין חי, משמע דאיכא פעמים שאמו מתה ברישא, ולא עוד אלא דיש לחשוש שהוולד כלל לא מת, וממילא אין ראיה ממעשה אחד שאין זה נכון דבמתה הוולד מיית ברישא, דיש לומר דזהו בסתמא ואיכא פעמים דאינו כך, וצ״ע.

**דף ז ע״ב**
**פרק ב**

ט. **במשנה אין נערכין פחות מסלע ולא יתר על חמשים סלע כיצד נתן סלע והעשיר אינו נותן כלום פחות מסלע והעשיר נותן חמשים סלע.** היינו דאם לא נתן להקדש לכל הפחות סלע לא שילם חובו, ולכך אם העשיר חייב לשלם כל שוויו, ולעשיר ערכו הוא חמשים, אבל אם שילם סלע כעני כבר שילם חובו וגם כשהעשיר אינו נותן כלום. אבל קשה דאיך שייך שיתן פחות מסלע, והרי אפי׳ לעני שבעניים אינו נערך פחות מסלע, ואפי׳ אם אין ידו משגת מיהו סלע חייב ליתן, וממילא באיזה אופן איירי שנתן פחות מסלע. וצריך לומר דזה ברור שאין מעריכין בהישג יד פחות מסלע, רק דאיירי שעדיין לא הצליח לשלם כל חובו להקדש ונתן רק פחות מסלע, והיות ולא נתן כל חובו להקדש לכך כשהעשיר חייב ליתן כפי ערכו עכשיו חמשים סלע.

דף ח ע״א

**י. בגמ׳ בעי רב אדא בר אהבה היו בידו חמש סלעים ואמר שני ערכי עלי בבת אחת מהו כיון דבבת אחת נדר כי הדדי תפסן יהיב תרתי ופלגא להאי ותרתי ופלגא להאי או דלמא כולהו חזיא להאי וכולהו חזיא להאי תיקו.** היינו דיש צד דהיות ושניהם בבת אחת נדר ממילא כולהו משועבדות גם לראשון וגם לשני, ולכך בחמשה הללו יכול לצאת רק ידי נדר אחד, ולא די ליתן שנים וחצי לזה ושנים וחצי לזה. אבל באמת צריך ביאור דלצד זה דבעינן כולהו להאי וכולהו להאי, אם הנידון הוא מחמת ספק מי קדם למי, או דלמא דמצד הדין חייב בשניהם ליתן חמשה סלעים, וממילא מה יהא הדין בשהעשיר אח״כ כמה הוא צריך ליתן לשני, דאם בספק איירי, לכאורה די להתנות וליתן החמש סלעים הראשונים על הראשון מביניהם, וליתן על השני סלע אחד, או דבמצד הדין איירי וממילא יהא חייב להוסיף עוד חמש סלעים לשני. ובאמת מלישנא דגמ׳ משמע דאין כאן ספק, אלא דעל הצד דלא די שנים וחצי לכל אחד, יהא חייב לכל אחד מהם כל החמש, ומשום דבחדא זימנא נדר שניהם, לא שייך להקדים מי מביניהם, ולכך נראה דלמעשה לצד זה דכולהו להאי וכולהו להאי חייב להוסיף עוד חמש סלעים לשני.

דף ח ע״ב

**יא. בגמ׳ פשטיה דקרא במאי כתיב אמר רב יהודה אלמלא צדקתך כהררי קל מי יוכל לעמוד לפני משפטיך תהום רבה רבה אמר צדקתך כהררי קל מפני שמשפטיך תהום רבה במאי קמיפלגי בדר׳ אלעזר ור׳ יוסי בר׳ חנינא דאיתמר ר׳ אלעזר אמר כובש ר׳ יוסי בר׳ חנינא אמר נושא רבה כר׳ אלעזר ורב יהודה כר׳ יוסי בר׳ חנינא.** היינו דרבה סבר כר׳ אלעזר דהקב״ה כובש עוונותינו, וממילא לכך ביאר דמה שאנו זוכים בדין ומתרבה זכויותינו וזהו צדקתך כהררי קל, זהו משום דמשפטיך

תהום רבה דהיינו שאת העוונות כבש הקב״ה והניחם בתהום רבה, ואילו רב יהודה סבר כר׳ יוסי בר׳ חנינא דהקב״ה נושא עוונותינו למעלה שמגביה כף העוונות שלא יוכל להכריע את הזכויות, ולכך ביאר דאלמלא שהקב״ה הרים העוונות למעלה כהררי קל, לא היינו יכולים לעמוד מפני מפטיך שהם כתהום רבה. ונראה לבאר הא דהקב״ה נושא העוונות באופן נוסף, דהיינו שהקב״ה הופך העוונות לזכויות, והיינו שמגביה העוונות ומחשבם לזכויות, וממילא לכך יוכרע הכף על ידי הזכויות, דכבר נהפכו העוונות עצמם לזכויות.

**דף ט ע״א**

**יב. בגמ׳ כדאמר רב משרשיא כגון שהיתה שנה מעוברת הכא נמי כגון שהיתה שנה שלפניה מעוברת ועיבור שנה חודש דל ירחא מליא בהדי ירחא חסירא ואכתי חד יומא לא אדעתייהו דאינשי עולא אמר וכו׳ ואכתי איכא חד יומא סברי איתחזויי איתחזי ואנן לאו אדעתין.** היינו דבשיטת רב הונא לפי חשבונו עולה דאיכא שינוי בין ראש השנה לזמן המולד יום אחד, ומשום דהיה כאן עיבור שנה קודמת, והקשו בגמ׳ דאכתי חד יומא כן הוקדם ראש השנה ולמה בזה לא ירננו הציבור על בית דין כמו בשהוקדם יומיים או שלשה, ותירצו בגמ׳ דביום אחד לאו אדעתייהו דאינשי, והיינו דעל יום אחד אין הציבור מרננים, ודבר המתקבל על הלב הקדמה של יום, ולא יאמרו דעיברו בית דין החדשים כפי שנראה להם, דכמעט אין הקדמה מזמן המולד כי אם יום אחד, ולא יחשבו שעיברו החדשים כרצונם. אבל גבי שיטת עולא לקמן עיין בגמ׳ דגם לפי חשבונו עולה דאיכא שינוי יום אחד, ושוב הקשו בגמ׳ ואכתי איכא חד יומא, ושם לא תירצו בגמ׳ דלאו אדעתייהו דאינשי, אלא ביארו בגמ׳ דיאמרו הציבור דבאמת בית דין ראו הלבנה ולכך קדשוה, ורק אנן לא שמנו לבנו להסתכל. וקשה מאי שנא ממה דביארו בגמ׳ בשיטת

רב הונא, ולמה בעינן כאן בשיטת עולא ביאור זה דסברי איתחזויי איתחזי, הרי ביום אחד ממילא לאו אדעתייהו דאינשי. ואולי יש לומר דהחילוק הוא דגבי שיטת רב הונא איירי דהשינוי הוא דזמן המולד הוא קודם ראש השנה, דממילא בו אי אפשר לומר דסברי איתחזויי איתחזי והיינו שראו המולד בראש השנה, דהרי כבר היה המולד קודם לכן, ואיפכא היה המעשה שקידשו החודש אחר הזמן, דממילא אין כאן ביאור למה נתאחר יום אחד, ולכך מוכרחים לתרץ בדוחק דעל יום אחד אין הציבור מרננים, ומתקבל על הדעת, ומשא"כ בשיטת עולא דאיירי בשהוקדם ראש השנה ביום אחד מזמן המולד, דממילא כאן איכא לבאר לציבור ויבארו הדבר לעצמם למה הוקדם ראש השנה ביום אחד, משום דראו בית דין את הלבנה יום קודם, ורק הציבור לא מסרו נפשם לבדוק הדבר, וממילא לכך כאן לא אמרו דלאו אדעתייהו, דהיכא דאפשר לבאר הדבר עדיפי אמרי ומבארין הדבר.